

Fartygsolyckor i Björköns och Arholmas farvatten

Under hösten och vintern 2021 gick jag igenom Kungliga Bibliotekets databas **Sveriges dagstidningar** när jag sökte efter underlag till Våra Öar nr 25. Innehållet i databasen är fritt att använda fram till början av 1900-talet, därefter gäller upphovsrättsregler. Under arbetet upptäckte jag att det inträffat många fartygsolyckor i våra farvatten. Listan som följer är säkert inte komplett, men jag hoppas att den ändå är av intresse.

Hälsningar,
Jerker Persson

- 1825, mars **Galeasen Wälgången** strandar. Bärkat gods säljs på auktion i Simpnäs 11 mars 1825.
- 1832, juli **Ångfartyget Oscar** får stopp i maskinen i hårt väder på Ålands hav. Återvänder till Arholma.
- 1840, okt. **Skeppet Columbus** från Björneborg strandar i storm och snöbyar vid Arholma.
- 1840, okt. **Skeppet Angelique** från Björneborg förlorar master, bogspröt och större delen av akterspegeln i storm och snöbyar. Bärkas av ångfartyget **Hercules**.
- 1842, jan. **Briggen Tärnan** från Finland "förolyckas" i Björköns farvatten. Bärgade inventarier mm säljs på auktion i Utanå 1-2 februari 1842.
- 1861, nov. **Skeppet Laurvig** från Norge går på grund i storm vid Arholma. Bogseras i sjunkande tillstånd till Stockholm.
1862. sep. **Ångfartyget Hernösand** och **galeasen Lillan** kolliderar nattetid i Granskärs redd. Galeasen Lillan sjönk och kaptenen Bogren omkom.
- 1863, sep. **Skeppet Westerbotten** går lätt på grund vid Arholma.
- 1863, sep. **Briggen Trident** från Björneborg går på grund vid Arholma. Bärkas efter tre dagar av ångfartyget **Färdig**.
- 1864, dec. **Skonerten Haabet** från Norge förolyckas vid Håkansskär. Kaptenen Gloppen och styrmannen omkommer. De fem övriga i besättningen, varav två skadade, räddas av lotsar och skärgårdsbor från Arholma.
- 1865, aug. **Galeasen Norden** från Åland anlöper Arholma under storm med svår läcka.
- 1865, sep. **Skonerten Realisation** från Wisby strandar i storm på Skrivarkobben vid Högsjär och blir vrak. Besättningen räddas av lotsarna i Arholma. Delar av den räddade bräddlasten såldes på auktion den 7 november 1865.
- 1865, sep. **"Ett större norskt skepp"** ankrar under storm norr om Swartklubben men förlorar sina ankaren. Lyckas hissa segel och i marvatten segla vidare mot Arholma. Därifrån var det omöjligt att lämna något bistånd, allt enligt Sundsvallsposten.
- 1865, nov. **Ångfartyget Norrland** går med full fart och i stark tjocka på grund på Utanåläggen. Ångfartyget **Gustaf II Adolf** bärkar passagerarna för vidare färd till Sundsvall. Den 12 december 1865 annonserar rederiet efter en "spekulant som är

hugad upptaga den vid Arholma förolyckade ångaren Norrland.” Denna olycka blir mycket omskriven i svenska tidningar.

- 1867, nov. **Skonerten Nöjet** från Åland anlöper Arholma i marvatten. Där pumpas fartyget flott och fortsätter mot Stockholm.
- 1867, nov. **Skeppet Eidanger** från Norge strandar i storm på Enklingsskäret och kapar riggen överbord. Fordrar skyndsam hjälp. I december meddelas att Eidanger blivit vrak. Eidangers last av plankor och bjälkar säljs på auktion i Simpnäs den 28 februari 1868.
- 1867, nov. **Skeppet Lord Haddo** från England anlöper Arholma i storm med läcka. Kaptenen W. Daniel svårt sjuk. Seglar vidare till Furusund, där skeppet möts av bogserångarna Färdig och Carl Sparre.
- 1869, juli **Skeppet Canada** från Norge går på grund på Norrbådan ”strax öster om skäret Skomakaren, å hvilket den nya fyren är under byggnad”, meddelar Nya Dagligt Allehanda. Ångfartyget Hernösand lyckas dra loss Canada, som fortsatte sin färd mot Nieuwediep med träläst.
- 1869, okt. **Skonerten Sophia** strandar i storm vid Östersjö. Dras loss och anlöper Sterbsnäs, där lasten lossas.
- 1870, sep. **Slupen Försiktigheten** sjunker norr om Skomakaren och en besättningsman omkommer. Den övriga besättningen räddas av lotskuttern vid Arholma lotsplats.
- 1870, okt. **Ångfartyget Söderhamn** och **skonerten Valfrid** kolliderar nattetid i närheten av Simpnäs klubbs ledfy. Söderhamns styrman Åkerhjelm omkommer. I januari 1873 döms Valfrids rederi i Högsta domstolen för oriktig manövrering.
- 1870, nov. **Ångfartyget Tilsit** från Preussen går på grund på Gävlehästen. Omkring 1000 centner koppar kastas överbord. Den 11 februari 1871 annonserar Landskansliet efter rättmätig ägare till ”156 stycken tackor Garkoppar”, som hämtats upp ur sjön vid Arholma.
- 1870, nov. **Ångfartyget Sundsvall** går på ett sandgrund söder om Skeppsmyra. Ångfartyget Vesternorrland drog Sundsvall av grundet.
- 1871, sep. **Ett kantrat fartyg** påträffas av Arholma lotsbåt utanför Högsjär. Sjömättningsfartyget af Klint går ut för att undersöka det kantrade fartyget, som då är försvunnet.
- 1872, april **Barken Skirner** från Norge går på grund vid hållarna utanför Håkanskär. Lotsarna från Arholma lyckas få fartyget flott.
- 1872, nov. ”Vid Arholma hade man dagen före stormens utbrott sett ett stort antal fartyg länsa söderut, och man hade gladt sig åt, att de förbiilande fartygen, af hvilka flere vore från Wätö socken, snart skulle nå sin bestämmelseort. Dagen derefter lågo nästan allesammans som vrak kring Östersjöns kuster.”, enligt Stockholms Dagblad, som i en artikel den 25 november 1872 kommenterar stormen den 11-14 november.

- 1874, okt. **En fransk skonert** går på grund i närheten av Bylehamn. En del av trälasten kastas över bord och ångslupen Käppala drar skonerten av grundet.
- 1876, nov. **Skonerten Tapperheten** gick lätt på grund och sprang läck när den i storm och snötjocka skulle anlöpa Arholma.
- 1876, nov. **Skonerten Sofia** kolliderar med **passagerarångbåten Sundsvall** utanför Arholma. Sofia får åtskilliga skador på förskeppet.
- 1877, okt. **Barken Elis** strandar utanför Arholma men dras loss och går in till Arholma. Fartyget har förlorat löskölen.
- 1878, sep. **Ångaren Askur** går på grund på en holme i närheten av Arholma. Fartyget ta sig loss av egen kraft men har förlorat en del av kölen samt löskölen.
- 1880, okt. **Skeppet Feronia** från Norge strandar vid Simpnäsklubb och vattenfylls.
- 1882, juli **Skonerten Svanen** från Danmark strandar nattetid mellan Enklingen och Bokobben och får ett hål på styrbords sida. Masterna kapades. Blir troligen vrak, meddelar Aftonbladet.
- 1882, juli **Barken Fimafenga** från Norge strandar vid Näskubbens fyr. Dykarbåten Hermes bärgar barken som ankrar i Ryssviken innan vidare färd till Beckholmens varv..
- 1883, nov. **Skonerten Victor** går på grund på södra Källskärs grund. Tar sig loss med hjälp från land.
- 1884, sep. **Slättoppade skonerten Fhana** går på grund på Tallriken vid Högskär. Tar sig loss av egen kraft.
- 1884, nov. **Galeasen Striden** går på grund vid Svedudden. Ankarkättingarna brister och fartyget driver upp på land. Besättningen räddas.
- 1887, okt. **Skonerten Alku** från Finland anlöper Arholma i marvatten. Fartyget börjat fyllas med vatten och har under orkan förlorat nästan alla segel, livbåten samt en stor del av däckslasten. Kocken spolats över bord och drunknar.
- 1887, nov. **Skonerten Prima** från Danmark ankrar på Granskärs redd på grund av svag vind. Under natten blir det storm och drev fartyget mot Granö, där det började hugga med aktern. Lotsångaren Frej anlände och bogserade skonerten till en säker ankringsplats.
- 1889, sep. **Galeasen Ellida** ligger nattetid för ankar och med föreskriven lanterna ”å Arholma yttre redd” när ett italienskt skepp, som bogserades av en ångbåt, ”rände sitt bogspröt mot Ellida med sådan fart, att stormasten gick över bord, lästång och skandäck bräcktes.”
- 1889, okt. **Barken Cherbourg** från Frankrike strandar vid Håkanskär, sydost om Arholma. Ångfartyget Hermes drar barken flott.
- 1889, nov. **Skonerten Alcyone** törnade i mörker på grundet Gävlehästen. Hälften av däckslasten kastas över bord med hjälp av två lotsar. Fartyget går flott utan större skador.

- 1890, maj **Ett finskt fartyg** strandar utanför Utanå i mörker och svår nordoststorm. Flera i besättningen fick svåra skador, varav kaptenen avled. De skeppsbrutna togs om hand av hjälpsamma människor i Utanå samt av patron Dahlström på Finala. Ett par timmar efter denna olycka strandar en **skonare från Marstrand** på nästan samma ställe som det finska fartyget. Besättningen räddas.
- 1890, maj ”Arholma: Under stormen ha här strandat flera fartyg. En finsk galeas har kastats på skären...Fartyget är i det närmaste vrak. En brigg (okänd) har inkommit i marvatten; skonertskeppet **Karl** har drifvit i land vid Östervikens ankarsättning och ett danskt fartyg har strandat”, meddelar Östgöta Correspondenten 30 maj 1890.
- 1890, maj **Skeppet Ragnhild** från Norge gick på grund utanför Arholma under stormen i pingsthelgen. En del av kölen är helt bortsliten och kopparförhydningen är skadad på flera ställen.
- 1891, juni **En vedskuta** kantrade på Björköfjärden under en svår hagelby.
- 1892, maj **Galeasen Constantin** från Åland strandar öster om Arholma i hård nordostlig vind med snötjocka. Besättningen och en passagerare räddas. Fartyget fick betydande skador.
- 1892, juli **Skonerten Laurentius** råkar ut för en stormby vid Simpnäs klubb, som bräcker märsstången och storstången. Riggen skadas. Bogserångaren **Ran** bogserade skonerten till Furusund slip.
- 1895, okt. **Ångaren Väddö Kanal** stävar norrut i hård sydostlig storm, och när den befinner sig i närheten av Simpnäs upptäcker besättningen ett drivande fartyg med nödflagg. Det är **galeasen Birger** som är nära att stranda. Väddö Kanal tar **Birger** på släp ut i öppen sjö, där den hissar segel för fortsatt färd.
- 1896, sep. **Ångaren True Briton** går i ostlig bris på grund på Tallriken och sänder upp nödsignaler. En klippspets slår hål i fartygets botten och vattnet tränger in i maskinrummet. Lotsångaren Stockholm observerar signalerna och bärgar besättningen. Bärningsångarna Poseidon och Eol anländer efter någon dag och drar loss ångaren från grundet. Det bogseras till Granskärs redd där det tätas provisoriskt.
- 1896, nov. **Ångaren Carl XV** på väg till Stockholm ankrar på Granskärs redd kl 7 em för att invänta dagsljus. Kl 1 på natten anländer **ångaren Lily** och ankrar två till tre fartygslängder akter om Carl XV. Vinden vänder och Carl XV driver ner mot Lily och lägger sig sida vid sida. Fartygen började hugga mot varandra och Carl XV fick omfattande skador på styrbordssidan. Kaptenen kommenderade full fart och fartygen skiljdes åt.
- 1897, juli **Ångaren Rauma** från Norge går på grund utanför Utanå. Bärningsångaren Poseidon anländer; man kastar en stor del av järnmalmslasten över bord och bärgar fartyget.
- 1897, aug. **En ångare från Cardiff** på väg mot Härnösand går på grund på Tallriken ”under S.O. vind med bramsegelskultje, halfklar luft och mörker.” Besättningen bärgas av lotsångaren Stockholm, och det engelska fartyget dras loss av en ångbåt.

- 1897, nov. **Järnskeppet Cuthona** från Finland, på väg från Sundsvall till Australien, strandar i storm vid Simpnäs klubb och vattenfylls. Fartyget blir vrak och bärgningsfartyget Eol bärgar så mycket som möjligt av ”stående och löpande gods”. Vraket inventarier säljs på auktion den 4 mars 1898.
- 1900, juni **”Gamla” ångfartyget Norrtelje** går på grund på Asken i närheten av Sterbsnäs. De ca 70 passagerarna ros i land. Norrtelje bärgades och var utan skador.
- 1901, nov. **Skonerten Johan Gustav** går i snöstorm på grund ”bland småholmarna utanför Arholma” men kommer loss och flyter på trälasten ”inåt skärgården, där den ankrade.” Skonerten kondemnerades senare.
- 1902, okt. **Briggen Emil** från Edsvik påträffades i fredags afton i närheten af Näskubbens fyr med sönderblåsta segel, så att den ej själf kunde reda sig. Det var Norrteljeångaren Sylfid, Kapten O. V. Jansson, som fann den nödstälde och inbogserade den till Arholma. Vid denna plats låg vid tillfället **ett finskt skepp**, också med sönderrifna segel, men som tillika var läck, bärande vittne om de vedermödor hafvets arbetare ha att utkämpa.” (Roslagens Tidning 20.10.1902)
- 1902, nov. **Ångaren Per Ennes** går på grund vid Sterbsnäs udde. Den dras flott och återvänder till Stockholm, där **ångaren Söderhamn** tar över lasten. Märkligt nog går även Söderhamn på grund, nu vid Sveduddens fyr, bara några hundra meter från den plats där Per Ennes gick på grund. Även Söderhamn dras flott och återvänder till Stockholm.
- 1903, okt. **Skonerten Sylphiden** från Finland strandar på grundet Flisaläggaren norr om Simpnäs klubb och fylls med vatten. Bogserångaren Prins Oscar tar ombord besättningen. Senare kastas Sylphidens last av tegel och lera över bord och bärgningsångaren Ditja dra loss den strandade skonerten.
- 1905, juni **Briggen Oscar Fredrik** går nattetid och under tjocka på grund på Högskår. Stockholms transportångare Thor drar loss briggen och bogserar den till Furusunds slip.